

— Takšno stališče zavzemam v svojih kritikah in ugodne ocene del Srebotnjaka, Weberna, Kelemenca... to samo potrjujejo.

Mislim, da s tem s svoje strani lahko zaključim debato, saj sem spoznal, da tako ni nobenega upanja, da bi se Petriću kdaj posvetilo, zakaj sem »vpletel« *Unterweisung im Tonsatz* v svoje poročilo o koncertu od Hindemitha do Stockhausena, čeprav so bile na sporedu izključno skladbe dodekafonistov.

Uroš Prevorsek

IZBOR IZ JUGOSLOVANSKIH KNJIZEVNOSTI V ITALIJANŠČINI*

Zapis Josipa Tavčarja, objavljen pod zgornjim naslovom v zadnji (deseti) številki Naše sodobnosti, se mi zdi, če nič drugega, vsaj nekoliko nevljuden. Ko sem ga prebral, mi je bilo, kot bi me neznanec ob izhodu iz trgovine ozmerjal, zakaj da sem kupil srajco, ko pa je vendar znano, da so čevlji nekaj čisto drugega, da so imenitnejši in potrebnejši. Toda, jaz sem si pač kupil srajco. S tem bi bilo pravzaprav tudi vse opravljeno, če ne bi bilo v Tavčarjevem zapisu nekaj samovoljnih trditev, ki bravca zavajajo in, navsezadnje, dolže tudi mene cele vrste stvari, za katere je prav lahko dokazati, da jih nisem zakrivil.

Pravzaprav so mi drugi povedali, da me je Tavčar »prav nesramno strgal«; ko sem še sam prebral njegov zapis, sem imel samo občutek nevljudnosti ob kritikovem očitku »zakaj to in ne ono«, drugače pa moram priznati, da se mi zdita moj trud in trud mojih sodelavcev popolnoma poplačana ob ugotovitvi Josipa Tavčarja, da je »izbor iz jugoslovanskih književnosti, ki je izšel v lanski decembrski številki revije Galleria, vzbudil v italijanskih literarnih krogih precejšnje zanimanje...« in da »so zamisel revije Galleria, ki jo zelo uspešno vodi sicilski pisatelj in kritik Leonardo Sciascia, pozdravili (razen citiranega literarnega kritika v dnevniku Il Giorno) z navdušenjem tudi drugi italijanski kritiki«. Mislim, da bi bili lahko mi vsi veseli, če bi takšno precejšnje zanimanje in navdušenje (čeprav samo ob zamisli) spremljalo tudi druga naša taka in podobna prizadevanja v tujini.

Vsa stvar pa se mi zdi rahlo nevljudna tam, ko skuša Josip Tavčar zmanjšati to »precejšnje zanimanje« in »navdušenje« s svojo domnevo, da izvirnega greha v tem izboru italijanski kritiki niso imenovali »iz razumljive kulturne sramežljivosti«. Resda spremljam italijansko kulturno in književno življenje bolj slučajno (v Ljubljani niso pač dostopni vsi viri), vendar moram priznati, da nisem nikoli imel vtisa o kaki »kulturni sramežljivosti«. Sam sicer nisem zbiral ocen o tem inkriminiranem izboru, zadovoljil sem se s spo-

* Priobčujemo sestavek, ki nam ga je poslal Ciril Zlobec, soavtor jugoslovanske številke revije *Galleria*, kot odgovor na kritične opombe, ki jih je bil o tej številki in njeni vsebini napisal za našo revijo Josip Tavčar iz Trsta (gl. *Naša sodobnost*, št. 10, str. 951–953). Prizadetemu soavtorju dajemo s tem vso priložnost, da našim bravcem pojasni svoje stališče, pripominjamo pa, da njegovo sklicevanje na razne manj ugodne okoliščine in improvizirane rešitve, v katerih znamenju je nastala omenjena številka *Gallerie*, po našem mnenju ne izpodbija Tavčarjevih kritičnih opomb, ampak samo potrjuje njihovo upravičenost. — *Uredništvo*.

ročilom založnika in prijateljev, da je bil izbor zelo lepo sprejet in da je vzbudil precejšnje zanimanje, prav to, kar ugotavlja tudi Josip Tavčar. Ko mi je prijatelj Leonardo Sciascia sporočil, da je celo strogi Giancarlo Vigorelli pohvalno ocenil (Radiocorriere) ta izbor z edino pripombo, da pogreša v njem nekatera imena, sem, moram priznati, mirno spal. Giancarla Vigorellija omenjam zagadelj, ker vem, da nikakor ne uživa slovesa kaj posebno sramežljivega človeka, o čemer priča tudi zapis Mateja Bora oziroma eden izmed njegovih odgovorov na vprašanje, kako ocenjuje kongres Comes a v Firencah (glej Delo, 31. marca letos). Matej Bor očita Vigorelliju že pravo nevljudnost in vse prej kot simpatijo do jugoslovanskih delegatov. To omenjam samo zato, ker se mi zdi res nevljudno, če skuša Josip Tavčar ob oceni mojega izbora pripisati italijanski kritiki nekaj, česar ta ni povedala, pa čeprav, kot meni Tavčar, iz »kulturne sramežljivosti«. Avtor namreč govori o baje popolni zmedenosti, ki da je zajela italijanske brave, ki da nikakor niso mogli ugotoviti, kateri pisatelj je Slovenec, kateri Hrvat, Srb itd. To pa je tisto, kar jih predvsem zanima, zato predlaga pisec, da bi bilo bolje, če bi zbral vrsto člankov in jih samo ilustriral z nekaterimi leposlovnimi prispevki.

Presenetljivo! Pobudo za zamisel o taki številki (zamisel, ki je zbudila navdušenje!) so dale prav pesmi, o katerih Tavčar še zlasti meni, da jih je preveč in da so preveč mračne, in se je Sciascia, urednik Gallerie, zanimal *prav za takšen, leposlovni izbor*, po kakšni logiki bi mu torej moral vsiliti izbor člankov? Iz občutka morda, da italijanski urednik ne ve, kaj pravzaprav zanima italijanskega bravca? Mimogrede pa bodi povedano, da je v teh povojnih letih izšlo v raznih italijanskih revijah in časopisih precej najrazličnejših člankov (to ve prav gotovo tudi Josip Tavčar) o naši politični ureditvi, izšla je celo naša ustava, članki in razprave o naši kulturi in umetnosti, ki so jih napisali jugoslovanski in italijanski avtorji. Nekaj tega sem celo jaz sam napisal. V Milanu je letošnjo pomlad izšla celo dokaj obsežna slovenska literarna zgodovina. Članke so prinašale tudi najbolj znane revije (na primer Il Ponte); kolikor sem imel priložnost videti in brati, moram odločno zapisati, da je v teh letih izšlo v Italiji precej več publicističnega kot leposlovnega, vsekakor pa vsaj toliko, da gol leposlovni izbor z minimumom podatkov ne more ustvariti tako katastrofalne zmede med italijanskimi bravci. V primeru, da bi imel urednik Sciascia pripombe, pomisleke in želje, kakršne zdaj izraža Josip Tavčar, bi jaz sam prav gotovo storil vse, da bi organiziral še manjkajoče. V pismu, v katerem mi sporoča, da je material prejel, mi piše: Ho ricevuto il materiale per »Galleria«: ti ringrazio, è veramente ottimo, vasto, ben tradotto (Prejel sem material za »Gallerio«: zahvaljujem se ti, je zares odličen, obsežen, dobro preveden). Toliko o željah urednika in o mojem prizadevanju, da bi v okviru teh želja izbor tudi opravil. V svoje opravičilo pa povem še to: v poslanem materialu je bil še vsak tekst opremljen s krajšo oznako o avtorjevem delu in, pri odlomkih iz romanov, s kratkim povzetkom vsebine. Razen tega so bili vsi avtorji opremljeni s popolnimi bio-bibliografskimi podatki, za Srbe jih je pripravil Dejan Poznanović, za Makedonce Mateja Matevski, za Hrvate Slobodan Novak, za Slovence pa jaz. Ker bi številka tako narasla še za nadaljnjih najmanj petdeset strani, so ti spremni teksti pri lomljenju številke odpadli. Sekretarka redakcije (Leonardo Sciascia je bil takrat odsoten) je napravila iz njih le kratke, žal, res pomanjkljive bio-bibliografske izvlečke. Korektur jaz seveda nisem imel

v rokah. Josip Tavčar namreč čisto pozablja, da je šlo v primeru Gallerie za akcijo, ki jo je bilo treba uresničiti najkasneje v treh mesecih. V tem času je bilo treba sestaviti uredniški odbor, se sporazumeti glede kriterijev, zbrati material in ga prevesti (en sam prevajavec za slovenske, srbohrvaške in makedonske tekste — nad 2500 verzov in okrog 12 pol proznega teksta!). Pri veliko manjših izborih so se priprave, izbori in prevajanje zavlekli v več let, ne da bi bili zato rezultati kaj posebno briljantni (spomnimo se samo antalogije naše poezije v poljščini). Ljudje so porabili samo za pisanje uvodov mesece in mesece itd. itd. Še posebej pa bi hotel poudariti, da je šlo tokrat za revijo, ne pa za knjigo. In še to, da bodo računi čisti: ko sem se dogovoril s Sciascio za ta izbor, sem o tej »možnosti« obvestil komisijo za kulturne stike pri Društvu slovenskih književnikov; ker je bila stvar splošno jugoslovanškega obsega, je bilo določeno, naj prošnjo za denarno podporo te akcije predložim zvezni komisiji z ustrezno dokumentacijo. Drago Šega, ki je bil slovenski zastopnik v zvezni komisiji, naj bi na njeni prvi seji to stvar zastopal. Rezultat? Galleria in Leonardo Sciascio sta bila članom komisije neznana, torej ni bilo nobenega jamstva za »ugled publikacije« itd. Drago Šega me je obvestil nekako takole: Storil sem, kar je bilo v moji moči, vendar brez uspeha. Neki drugi član komisije v Beogradu pa me je opogumil: Kar pogumno, tovariš Zlobec, v jeseni bo sestav komisije drugačen, bom že kako zvozili. Ta »kuloarna« pripomba, če naj jo tako imenujem, me je opogumila, da sem tudi sam poskušal storiti, kar je bilo mogoče. In res, ko je številka izšla, je nova zvezna komisija izplačala honorar prevajavcu, meni pa je slovenska komisija (ne da bi jo za to prosil, vendar ji za to in za njeno vsestransko razumevanje izrekam tudi na tem mestu svojo zahvalo) izplačala ustrezno nagrado »za vloženi trud«, oboje s pripombo, da je bilo delo pošteno opravljeno in da si je takih zasebnih pobud le še zeleti.

S tem sem, upam, vsaj posredno odgovoril tudi na druga dva Tavčarjeva očitka, da »zaupane mi naloge« nisem s svojimi sodelavci dobro opravil in da »to je prava škoda, kajti sestavljavcem izbora je bila dana res lepa priložnost...«. V tej zvezi morda samo še to: bilo ni nobene naloge, še manj »zaupane naloge«, bilo je samo osebno, če hočete, privatno prizadevanje in delo nekaterih zanesenjakov, med njimi tudi moje malenkosti. Kar se pa tiče »lepe priložnosti«, moram reči, da prav tako ni bila »dana«, kot meni Tavčar, ampak si jo je bilo treba ustvariti.

Ostane lahko še ugovor: bolje nič kot tak izbor.

Mislim, da ta hipotetični ugovor vendarle pobijata že uvodni ugotovitvi samega pisca, mimo tega pa morda še dejstvo, da je na primer prav na osnovi tega, kar je izšlo v izboru in mojem kratkem uvodu v Gallerii, dovršen del italijanske kulturne publike res prvič nekaj več zvedel in ne samo zvedel, temveč tudi bral o mladi makedonski književnosti in je zato zelo znana »La Fiera letteraria« objavila (v prevodu istega prevajavca) daljši izbor iz makedonske sodobne poezije, podoben izbor je izšel tudi v reviji Cynthia v Firencah in še v neki drugi reviji (imena se zdaj ne spomnim), bili so že tudi prvi razgovori za samostojno knjigo slovenske, spet *sodobne poezije* (čudno, ko pa je poezija vendarle tako žalostna!), glavni urednik milanske revije za družbena in politična vprašanja »Il Paradosso« Albertoni me je pismeno povabil k stalnemu sodelovanju, glavni urednik revije Prove di letteratura e arte (Rapallo—Genova) Nino Palumbo me je 20. septembra obiskal v Ljubljani in ponudil, da

posveti eno svojih številk spet jugoslovanskim literaturam. S pripombo, da je prav Galleria dala tako izčrpno panoramo jugoslovanske sodobne literature, je predlagal, da bi se morda dogovorili za kak tematski ali stilno zaokrožen izbor. Prostor v svoji reviji mi je ponudila tudi florentinska revija »Quartiere«, prav tako pa tudi Roberto Roversi, glavni urednik revije Rendiconti (Bologna), naslednice v italijanski povojni književnosti znamenite Officine.

Bojim se, da je ta odgovor že predolg, sicer bi prevedel še kake pol strani iz svojega uvoda, kjer popolnoma nedvoumno v nasprotju s Tavčarjevimi očitki govorim, da je pri nas več narodov, jezikov in literatur, povem tudi, da so vsi ti narodi imeli in da še imajo vsak svojo zgodovino, da rasto vsak iz svoje tradicije, razmer in podobno, hkrati pa je res, da sem zapisal (in to mi menda Tavčar silno zameri, čeprav tega izrecno ne navaja), da je ta izbor opravljen bolj po tem, kar te narode in kulture *danes* *druži*, kot pa po tem, kar jih je v preteklosti bolj ločevalo kot danes. Po mnenju Josipa Tavčarja bi moral predstaviti vsako literaturo ločeno. Upam, da mi verjame, da je tak kriterij dokaj težak: pod kakšnimi poglavji bi torej predstavljal italijanskemu bravcu izbor v tej knjigi? Morda: slovenska, srbska, hrvaška, makedonska ali pa še črnogorska, bosanska ali pa tudi srbohrvaška, in, v takem primeru, ali je pisatelj, ki se je na primer rodil v Bosni, pa je celo življenje živel, delal, pisal in svojo tematiko zajemal iz beograjskega življenja, bosanski ali srbski pisatelj? Nikakor ne mislim zafrkavati, vem pa, da bi bil tudi sam Josip Tavčar, ko bi se znašel pred to alternativo, v nemajhni zadregi. Jaz sem se pač odločil za kriterij, ki se mi zdi še danes najprimernejši: za kronološki. In tako vsekakor ni slučaj, da je Ivo Andrić na čelu knjige (je pač najstarejši avtor) in da mu sledijo mlajši, do najmlajših.

In še besede glede samega izbora v ožjem smislu. Omejil se bom na slovenski del, ki sem ga sam opravil. Že sam obseg izbora, ki je že tako narasel za celih 100 strani nad predvidenim in dogovorjenim, me je prisilil, da nisem mogel upoštevati vseh prozaistov, ki bi to zaslužili, tudi si nisem mogel dovoliti, da bi jih predstavil z zaključenimi teksti, novelami ali povestmi, kot predlaga Josip Tavčar, kratkih (pa tudi dobrih) novel praktično ni med sodobnimi slovenskimi pisatelji. Tako sem se odločil za odlomke iz najznačilnejših tekstov posameznih avtorjev: pri Kosmaču sem izbral po nasvetu Bojana Štiha, ki je uredil Kosmačeve tekste za Kondorja, Ivan Potrč mi je sam odbral objavljeni odlomek iz romana Na kmetih, Beno Zupančič pa se je tudi strinjal z mojim predlogom (odlomkom iz Sedmine); o izboru poezije ne bi govoril, ker je očito, da je Tavčar že načeloma kaj posebno ne ceni, pa vendar: Kovič je na primer z eno izmed teh treh pesmi dosegel tretjo nagrado na nekem mednarodnem natečaju v Parizu, Udovič je eno teh pesmi izbral kot svojo najljubšo pesem za gramofonsko ploščo, itd. itd.

Ciril Zlobec